

NSR Norgga Sámiid Riikkasearvi

NORSKE SAMERS RIKSFORBUND

Valgprogram / Válggaprogramma

Sámediggeválgga / Sametingsvalget 2005

Válggaguovllo 11 Gasska-Nordlánnda / Valgkrets 11 Midtre Nordland

Aili Keskitalo
Presidænntaoajvadás/
Presidentkandidat

Jienasta NSR! Stem NSR!

1. Tone Finnesen
Bodø/Bådåddjo

2. Miriam Paulsen
Tysfjord/Divtasvuodna

3. Eivind Langås
Bodø/Bådåddjo

Válggaprógrámma/ Valgprogram for perioden 2005–2009

Válggaguovllo 11 Gasska-Nordlánnda/Valgkrets 11 Midtre Nordland

Mijá ájádallama iellema birra

Gá máná riegiádi, de galggi riegiádumvattáldahkan sámegiela ávtá iednegiellan oadtjot. Gielav majt mijá ájttega ietjasa ájgeve li ságastam.

Gielá baktu galggi máná oahppat gáktu ulmutjin liehket, gáktu galggi ietjá ulmutij gáktu ulmutjattet, ja oahppat makkár boandudahka fámillja ja berraha li. Máná galggi aj oahppat gáktu liehket ietjá ulmutij vuosstij, ja gáktu luondo ja iellema gáktu liehket dajn bájkijn majt mij lip mijá ájttegijs árbim.

Mañenagi gá mijá máná sjaddi galggi sij gielav ávddánahttet nav vaj sámegiela máhtti adnet juohkka sajen iellemin, mánáj gaskanisá, állessjattugin ja vuoras ulmutij gáktu, lehkus dal skávlán jali sijdan.

Mijá máná galggi ámastit sáemmi gullevasjuodav ietjasa ájttegi bájkijda, ja oadtjot oasev sij árhojs, diedojs ja máhtkuvuodas. Dát diehto ja máhtkuvuodas galggá liehket ájnnašamos vædtsagin sij adnemin ja háldádimen mijá bájkijt ávddálij guovlluj.

Gá dá máná állessjattugin sjaddi galggi sij máhttet tjielggit ietjasa ájádallamijt, ietjasa dábdot, ietjasa márráhijt, ja boahhtet vijdábut daj ájádusáj ma ávdebut

Våre tanker om livet

Når et barn kommer til, skal det som fødsels gave få det språk som våre forfedre har brukt gjennom uminnelige tider som ett av sine morsmål – samisk.

Gjennom språket skal barna lære seg hvordan det er å være menneske, hvordan de skal oppføre seg mot andre mennesker, og hvilken rikdom familie og slekt er. Barna skal også lære seg hvordan man skal forholde seg til andre mennesker omkring seg, og hvordan man skal forholde seg til naturen og livet i de områdene som vi har fått i arv fra våre forfedre.

Etter hvert som våre barn vokser, skal de utvikle sitt språk slik at de kan bruke samisk ved alle livets anledninger, både overfor andre barn, overfor voksne og overfor eldre, både når de er hjemme og når de er på skole.

Våre barn skal få samme tilhørighet til sine forfedres områder, og få del i deres verdier, kunnskap og visdom. Denne kunnskapen og visdomen skal være de viktigste redskap for deres bruk og forvaltning av våre områder i tiden framover.

Også når våre barn kommer i voksen alder, skal de kunne forklare sine tanker, sine følelser og sine bekymringer, og spinne videre på de tanker som tidligere

li ájádáládum, midjij ja ietjasa lagámusájdá ja gá sij almmulasj aktijvuodajn li.

Gá dat ájgge boahotá gá mijá máná æjgádin sjaddi, galggi sij liehket máhttemin vijdábut guoddet ietjasa mánájdá ja manneboahhtijda sámegiela ja gájkka dajt dieđoht ja árvojt majt sij li oadtjum.

Vuorastuvvama bievjij galggap ávvudallat gá sij gudi mijáv huksi ja sujttijij sijdan, skihppiisijdajn jali vuorasiisijdajn, sæmme gielav ságasti gá mij ja diehti ja dábdđi mijá ájádallamijt ájnas bielij birra iellemin.

Ja gá lahkanahtjap ietjama ájge gietjev galggap mij manus gæhttjat ja ávvudallat gá mij gullup mihás ja ælljogis álm mugij ja dábdđát ávov dassta gá mij oassálastijma dan bargui duollit dav boastovuodav majt mijá áhko ja ádjá, æjgáda ja mij ietja vierttijma gierddat, ja dábdđát ávov gá viessop sebrudagán gánná roaddiduvvap ja gánná avtaárvvusasjvuohhta le.

Bálges vijdábut

Dáj mijá ájádallamij jávsádime hárráj, galggap mij NSRa baktu Gasska-Nordlánnda válggaguovlon barggat nav vaj:

- udnásj ja boahhte ájge æjgádjida le máhttelis állesárvvogis gielav mánájdísá vaddet
- sáme æjgáda gudi li massám gielav vatteduvvi tjanástak rievtesvuodajt sámegiela oahppat, nav vaj máhtti dav mánájdísá vaddet.
- sáme mánájdárde li dagu oassen dájmajs ma li duollimin vahájjit ma sámegiellaj le guoskam, giellanannima ja dájmalasj giellaano baktu mánájdárdijn

er tenkt, både til oss som deres nærmeste og når de forholder seg til andre i offentlig sammenheng.

Når tiden kommer og våre barn blir foreldre, skal de være i stand til å overføre til sine barn og sin etterslekt det samiske språket og all den kunnskap og de verdier som de har fått.

På eldre dager skal vi glede seg over at de som tar hånd om oss – hjemme, på sykehjem eller aldershjem – snakker det samme språket som oss og kjenner våre tanker om de viktige ting i livet.

Når vi nærmer oss slutten av vår tid, skal vi se tilbake og føle gleden av å se at vi tilhører et stolt og livskraftig folk og føle gleden av at vi tok del i arbeidet med å gjenopprette den urett som rammet våre besteforeldre, foreldre og oss selv, og føle gleden å leve i et samfunn basert på likeverd og respekt.

Veien videre

For å oppfylle våre tanker om livet, skal vi gjennom NSR i Midtre Nordland valgkrets arbeide for at:

- *dagens og framtidens foreldre blir i stand til å gi sine barn et fullverdig samisk språk*
- *samiske foreldre som selv har mistet språket gis en ubetinget rett til selv å lære seg samisk, slik at de kan overføre det til sine barn*
- *samiske barnehager inngår som en del av de tiltak som gjøres for å gjenopprette de skadene det samiske språket er blitt påført, og ved å aktivisere og styrke bruk av samisk i barnehagene*
- *samiskundervisning på grunn- og*

- sámeáhpadibme vuodo- ja joarkkaskávlájn sjaddá avtaárvvusattjan ja luondulasj fáladahkan mijá mánájda. Guhkep ájggáj ulmme le nav vaj sámemánájn, berustahtek gánná árru, galggá liehket rievtesvuohta aktugasj sámegeiellaáhpadussaj
- mijá máná galggi oadtjot dajt oahppamnævojt ja tjáppagirjålasjuodav majt dárbahti ávdedihttjat ietjasa vaddásijt ja máhttelisvuodajt.
- Bådådjo allaskávlå vaddá ietjasa studentajda tjehpudagáv ja máhtkuvuodav mij sijáv dáhkkida bargatjit mijá guovte-kultuvralasj sebrudagán, ja bargatjit nannim diehti sáme dutkamav ja guoradallamav allaskávlån ja Árran julevsáme guovdátjin Divtasvuonan
- mij oadtjop oarev adnet ietjasa sámegeielav juohkka luondulasj aktivuodajn, Divtasvuona suohkanin ja ietjá sajijn, lehkus dal almmulasj oajválatttaj gáktuj jali priváhta aktivuodan.
- mijá máná ja nuora oadtju máhttelisvuodav hábbmit ja tjadádit duov dáv dájmvav ietjasa ævtoj milta, duola dagu Infonourra oadtju stuoves doajmmadoarjagav stáhtaruhadime baktu
- valástallama nanniduvvi, vaj sáme valástallama válggaguovlluj biejaduvvi
- sáme varresvuodaguovdásj ásaduvvá Ájluoktaj gánná sáme duostoduvvi fáhkabarggijs gænna le kultuvralasj gielalaj ja varresvuohtafågalasj máhtudahka.
- inep institusjåvnå sjaddi barggat sáme varresvuodagatjålvisáj nav vaj aktan máhtti ávddánahttet ávkålasj buoredim varresvuoda dájmvav sáme sebrudahkaj

videregående skole blir likeverdige og selvfølgelige tilbud for våre barn. Det er et langsiktig mål at samiske barn uansett bosted skal ha rett til individuell opplæring på samisk

- våre barn skal få de læreridder og den skjønnlitteratur de trenger for å utvikle sine evner og muligheter
- vår høyskole i Bodø gir sine studenter ferdigheter og kunnskaper som gjør dem i stand til å arbeide i vårt to-kulturelle samfunn, og arbeide for å styrke samisk forskning på høyskolen og på Árran lulesamiske senter i Tysfjord
- vi får anledning til å bruke vårt samiske språk i alle naturlige sammenhenger, både i Tysfjord kommune og i andre områder. Det gjelder både overfor offentlige myndigheter og i privat sammenheng
- våre barn og ungdommer får mulighet til å utforme og gjennomføre ulike tiltak på deres egne premisser, blant annet ved at Infonourra sikres permanent drift gjennom statlig midler
- idrettsaktiviteter styrkes og at samiske idrettsarrangement blir lagt til valgekretsen
- etablering av et samisk helsesenter på Drag, der samiske brukere møtes av fagfolk med kulturell, språklig og helsefaglig kompetanse
- det blir flere institusjoner som jobber med samiske helsefaglige spørsmål slik at de sammen kan utvikle livsviktige og forebyggende tiltak for det samiske samfunnet
- samisk næringsutøvelse i området styrkes, både tradisjonelle næringer og etablering av nye
- det inngås en samarbeidsavtale mellom Nordland fylkeskommune og Sametinget

- guvlo sáme æládusdájma nanniduvvi, juogu li dábálettja jali áđá ásadime.
- sjihtaduvvá aktisasj barggo Nordlánda fylkasuohkanijn ja Sámedikkijn mij guosská dájmajda sámij ja smávbájkij hárráj Sáltoduoddaris gitta Trámsárádjáj. Fylkkasuohkanij smávbájkke nannidibme vijdeduvvá sáme dájmaj ma tjanáduvvi sjihtadussaj.
- oadtjop sáme æjvvalimsajev Bådádjon, masta Sámedigge oasev ruhtat, ja aj nannit dájmajt Bihtámsáme vieson.
- rievtesvuoda ietjama luondulasj duobddágij badjel ráddit duodastuvvá, nav vaj mijá rievtesvuota háldadittjat luohkkojt ietjama duobddágijn állesláhkáj dáhkkiduvvá. Sámeriektájuohkusa barggo tjuovoduvvá lágaj ma nanniji sáme rievtesvuodajt, vieledi bájkálasj árojt dárbojt ja mij vaddá ietjádijda dábálasj rievtesvuodajt luondov ávkástallat
- barggoprosessa mij gullu adnemij ja suodjalibmáj Divtasvuona-Oarjjevuona duobddágav galggá nannit Máskev ja Oarjjevuonav viesso sáme sebrudahkan. Ietjá luonndosuodjalimprosessajin vierttiji sáme berustime ja ællosujto vájkodusá buktet báhtusijt.
- sij gudi li barggam álov ávdedit sáme ásijit, ja aktu ulmutja ja juohkusa mijá álm mugis gudi li sierraláhkáj vuolus duolmodum, galggi oadtjot dav áns sidimev mij la sajenis. NSRa ájggu sehkanit barggaj sáme pionera Henrik Kvandala viesov Bálágin iemeláhkáj tsieggit, ja aj barggat vaj sij gudi mijá álm mugis lidjin rádjáoahpestiddje manjemus værállda doarroágje oadtju áns sidimev

- som omfatter tiltak for samer og bygdesamfunn mellom Saltfjellet og Tromsregionen. Fylkeskommunens småsamfunnssatsing utvides med samiske tiltak som inkluderes i avtalen*
- *vi får et samisk møtested i Bodø, som delvis finansieres av Sametinget, samt styrke aktivitetene ved Pitesamisk hus*
- *vi sikres retten til å råde over våre urgamle områder, og at vår rett til å forvalte ressursene i våre områder anerkjennes fullt ut. Samerettsutvalgets arbeid følges opp med lovgivning som sikrer samiske rettigheter, prioriterer lokalbefolkningen og gir allmennheten for øvrig adgang til naturressursene*
- *prosessen med bruk og vern i Tysfjord–Hellemoområdet skal styrke Musken og Hellemofjorden som levedyktige samiske samfunn. I andre verneprosesser i valgkretsen sikres samiske interesser og reindriften innflytelse på resultatet*
- *de enkeltpersoner som med stor innsats har fremmet samiske saker, samt de enkeltpersoner og grupper av vårt folk som har vært spesielt utsatt for urett, skal få den anerkjennelse de rettmessig fortjener. NSR vil engasjere seg i gjenoppbyggingen av samepioner og lærer Henrik Kvandahls bolig i Ballangen, samt oppreisning for de av våre folk som var grenseløser under krigen*
- *den grenseoverskridende reindriften skal ivaretas på en forsvarlig måte ved en ny avtale/konvensjon mellom Norge og Sverige*

- rájjáj badjel ællosujtto galggá bisoduvvat muhttákláhkáj ádá sjehtadusájn/konvensjavnájn Vuona ja Svieriga gaskan.

Politiikkalasj láhko 2001-2005

- NSRa le barggam máttijn ássjijn Sámedikken dán válggagávdan mij la vássám ja ma li stuorra vájkkudussan sámijda Gasska-Nordlándan læhkám. Dá ássje li duola dagu:
- Stuorradikke mærráduš 2005-gidá vijdedit sámegielaála hálldadimguovlov nav vaj Divtasvuona suohkan le mañen.
 - Sámedikke barggo guovtegielakvuoda hárráj julev- ja oarjjesáme guovlojn, same duollimprográmmav elektrávnálasj tækstagihtadallamijn mij aj julevsámegiellaj guosská, ja vijdedimev same báhkodáhtabáñkav julevsámegiela gáktuj aj.
 - Nannit same mánáj rievtesvuodajt ádá mánájárddelágan, duola dagu nav vaj gájkka same mánájn galggá liehket aktugasj rievtesvuoda mánájárddefálaldagájda hiebadum sijá same duogátjij.
 - Sámedikke vijdedibme Same ávdánahttemfánda doajmmaguovlov mij gábtjtá ábbá Divtasvuona suohkanav ja oasev Hábmara suohkanis 01.01.05 rájes.
 - Sámedikke æládussjehtadus same duodjárjida
 - Sjehtadusá Nordlánda fylkkasuohkanijn aktisasj barggosjehtadusáv Sámedikkijn mij guosská bájkijda Sáltoduoddaris gitta Trámsárádjáj
 - Sámedikke álgadibme ádástuhtedittjat sjehtadallamijt Vuona ja Svieriga gaskan ádá ælloguhtomkonvensjavná gáktuj.

Politisk regnskap 2001–2005

NSR har arbeidet med en rekke saker i Sametinget i inneverende valgperiode, som har stor betydning for samene i Midtst Nordland valgkrets. Det omfatter blant annet:

- *Stortingets vedtak våren 2005 om å utvide forvaltningsområdet for samisk språk til å omfatte Tysfjord kommune*
- *Sametingets arbeid med tospråklighet i lule- og sørsamiske områder, samisk korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling som også omfatter lulesamisk, og utvidelse av Samisk orddatabank til å omfatte lulesamisk*
- *Styrking av samiske barns rettigheter i ny barnehagelov, blant annet ved at alle samiske barn skal ha en individuell rett til barnehagetilbud tilpasset deres samiske bakgrunn*
- *Sametingets utvidelse av Samisk utviklingsfonds virkeområde til å omfatte hele Tysfjord kommune og deler av Hamarøy fra 1. januar 2005*
- *Sametingets næringsavtale for samiske duodjeutøvere (husflidsutøvere)*
- *Forhandlinger med Nordland fylkeskommune om en samarbeidsavtale med Sametinget for området Saltfjellet–Tromsgrønsen*
- *Sametingets initiativ om fornyelse av forhandlingene mellom Norge og Sverige om en ny reinbeitekonvensjon*

Returadresse:
Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

Vuona Sámiij Rijkasiebrre (NSR)
Sámediggeválgá válggalissta 2005
Válggaguollo 11 Gasska-Nordlánnda

1.	Tone Finnesen	1973
2.	Miriam Paulsen	1980
3.	Eivind Langås	1972
4.	Ing-Lill Pavall	1956
5.	Ingolf Kvandahl	1947
6.	Solvår Knutsen Turi	1965
7.	Nann-Sissel Johnsen	1983
8.	Birgitt Labba	1961
9.	Sten Jerry Stormo	1949
10.	Therese Mikkelsen	1986
11.	Olof Anders Kuhmunen	1950
12.	Almar Andersen	1960
13.	Per Olav Sara	1963
14.	Andreas Mikkelsen	1984
15.	Heidi Andersen	1966

Norske Samers Riksforbund (NSR)
Valgliste sametingsvalget 2005
Valgkrets 11 Midtre Nordland

Bodø/Bådåddjo
Tysfjord/Divtasvuodna
Bodø/Bådåddjo
Fauske/Fuossko
Ballangen/Bálák
Tysfjord/Divtasvuodna
Tysfjord/Divtasvuodna
Saltdal/Sáltovuobme
Misvær
Tysfjord/Divtasvuodna
Saltdal/Sáltovuobme
Tysfjord/Divtasvuodna
Ballangen/Bálák
Tysfjord/Divtasvuodna
Tysfjord/Divtasvuodna

Norgga Sámiid Riikkasearvi
Boastaboksa 173
9521 GUOVDAGEAIDNU
Telefovdna: 78 48 69 55

Norske Samers Riksforbund
Postboks 173
9521 KAUTOKEINO
Telefon: 78 48 69 55

www.nsr.no

Jienasta NSR! Stem NSR!